

Скорейко Г. Листи Остапа Луцького до Степана Смаль-Стоцького. XII Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 185-й річниці від дня народження Юрія Федьковича та 160-й річниці від дня народження Степана Смаль-Стоцького. Тези доповідей, Чернівці, 1 – 2 листопада 2019 р. / Наук ред. О.В. Добржанський. Чернівці: Технодрук, 2019. С.27-29

Ганна Скорейко

Листи Остапа Луцького до Степана Смаль-Стоцького:

живий нерв епохи

Остап Луцький більше відомий в літературному середовищі як співзасновник групи «Молода муза» у Львові (1906-1909 рр.), український письменник, критик та перекладач, активний учасник культурного життя на західноукраїнських землях початку ХХ ст. В колі його співрозмовників були знакові особистості: Іван Франко, Ольга Кобилянська, Михайло Коцюбинський, Богдан Лепкий, Гнат Хоткевич та ін. Проте його суспільно-політична діяльність, а особливо буковинський період, залишається поза живим зацікавленням дослідників.

Справді, становлення світоглядної системи можемо пов'язати з його університетськими роками (Львів, Прага, Краків), літературні його твори стали популярними у Львові, але професійні інтереси остаточно сформувалися в Чернівцях, куди його в 1907 р. запрошено на співредактора часопису «Буковина». На цій посаді він працював до 1913 року. Богдан Рубчак у статті «Пробний лет» писав: «Жест Луцького - жест раптового цілковитого переходу від літератури до чисто громадської діяльності, що в дечому нагадує жест Рембо, – це був, мабуть-таки, єдиний відповідальний вибір і щодо громадянства, і щодо літератури». Імовірно, значний вплив на Остапа Луцького справило знайомство з професором С. Смаль-Стоцьким - він став не тільки його великим прихильником і учнем, головним

помічником у громадській роботі. Їх зближувала не тільки справа організації читалень «Просвіти», але й господарсько-кооперативна діяльність. 25 жовтня 1910 року Остап Луцький одружився з донькою професора Смаль-Стоцькою Іриною, яка залишалася вірним другом і помічником аж до часу його арешту, удвох вони виховали своїх дітей Юрка та Марту.

Велика війна визначила долю молоді родини: Остап Луцький опинився на службі в австрійській армії, став ад'ютантом ерцгерцога Вільгельма Габсбурга (Василя Вишиваного), до формації якого входив Легіон Українських Січових Стрільців, прийшов з ним усі політичні та воєнні дороги. Після захоплення Буковини Румунією та Галичини Польщею родина Смаль-Стоцьких уже не могла повернутися в Чернівці, обидва сини професора Роман та Нестор були активними учасниками національно-визвольної війни, зять Остап Луцький сотник УГА, шеф штабу IV Золочівської бригади, яка дислокувалася в Тернополі і Бучачі, згодом старшина з особливих доручень при штабі Головного Отамана Симона Петлюри. Родину доля розкидала по усій Європі.

Остап прийняв рішення купити невеликий маєток в Галичині у селі Воля-Довголуцька (тепер Стрийський район) і тут розпочався новий етап життя абсолютно нових умовах – налагодження господарства, обробіток землі, розведення худоби – все те, що потребувало в першу чергу важкої фізичної праці, але мало забезпечити виживання.

Саме з Волі Довголуцької очікував професор С.Смаль-Стоцький листів і новин про своїх дітей. Усі вони, дбайливо збережені, дають унікальну можливість привідкрити історію життя цілого покоління молодих, талановитих людей, які були на передньому краї жорстокої війни за незалежність України, пережили гіркоту поразки, втрати не тільки майна, але й родинної підтримки, розпочали своє життя з нового листка, але не втратили віру в справедливую боротьбу. Цікаво, що усі листи до С.Смаль-Стоцького писав Остап. На перших порах – у 1921-1925 рр. він детально, дуже яскраво і емоційно змальовував картини їхнього нового обійстя, труднощі в

господарюванні, прорахунки та успіхи в зборі урожаю, пустощі та інтереси дітей, таким чином, намагався морально підтримати свого тестя у Празі. Дочка професора Оріся уже тільки робила приписки, переповнені ніжною любов'ю до батька. Через усе листування проходить тривога за Романа та Нестора Смаль-Стоцьких, особливо, коли їхня доля складалася важко.

Проте, уже в 1925-1938 рр. чималу увагу у своїх листах Остап приділяв суспільно-політичній ситуації в українському середовищі, давав оцінку суперечностям, які час від часу потрясали українську спільноту в Польщі, наголошував на необхідності шукати легальні способи боротьби за українську справу. Із листів ми бачимо поступове, але дуже впевнене відновлення українського літературного процесу в Галичині, формування товариств та організацій, що заново збирали активних діячів, участь самого Остапа в українському політичному русі, протистояння не тільки з польською політичною системою, але й місцевими українськими опозиційними силами. Закономірно, що він ділився своїми ідеями з професором Смаль-Стоцьким, що залишався для нього не лише тестем, але й авторитетним радником.

Вартим уваги є його враження від поїздки в Україну у 1929 році. Чіпке око зразу вихопило не тільки успіхи українізації, але й той факт, що Академія Наук «збільшовичена». Проте, він не вважав, як і інші українські політичні та культурні діячі того часу, це небезпечним явищем, більше того, радив професорові брати активну участь в науковому житті радянської України. Правда, Остап шкодував, що не зустрівся і не поспілкувався з Михайлом Грушевським, вони розминулися. З огляду на відірваність від суспільно-політичного життя Західної України, Смаль-Стоцький дослухався порад свого зятя. Імовірно, за його порадою він підтримував листування з Андреем Шептицьким, посилав йому свої книги та публікації, за що митрополит йому був вдячний.

Прихід радянської влади у 1939 році став фатальним для Остапа Луцького – арешт і загибель у таборі Архангельської області.

